

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

RNDr. Eva Viestová, PhD.
Sekcia ochrany prírody a biodiverzity
MŽP SR

1.3.2023

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Dohovor o biologickej diverzite (CBD) a všetky biodiverzitne-orientované dohovory + ich rozhodnutia týkajúce sa finančných mechanizmov a mobilizácie zdrojov

- *Národný finančný plán pre biodiverzitu (CBD) + finančný reporting pre CBD (každých 5 rokov)*

Politika a legislatíva EÚ / Natura 2000

- **Prioritný akčný rámec (PAF) 2014-2020, 2021-2027 (EÚ)**
- **Nastavenie finančných potrieb a možností pre Slovensko v oblasti ochrany prírody, biodiverzity (a krajiny), s využitím všetkých medzinárodných, EÚ ako aj národných zdrojov + iné zdroje (súkromné, nové a inovatívne, atď.) + inšpirácie z iných krajín EÚ ako aj zo sveta**
- **Vyplnenie medzier a potrieb, úprava/správne nastavenie finančných zdrojov podľa potreby Slovenska, EÚ ako aj medzinárodnej úrovne (úlohy vyplývajúce z jednotlivých dohovorov, OECD a podobne)**

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Čo to znamená? Využitie všetkých finančných prostriedkov, nielen zo zdrojov rezortu MŽP SR

Predvstupové fondy a vstup do EÚ – nové zdroje financovania pre ochranu prírody, biodiverzity a krajiny (odkazuje na to aj čl. 8 smernice o biotopoch)

- **Pred rokom 2000 (napr. Globálny environmentálny fond/GEF CBD)**
- **Pred rokom 2004 (predvstupové fondy EÚ, ich nastavenie/“vyskúšanie si ich“ pre Slovensko)**
- **2004-2006 (pilotné/prechodné obdobie)**
- **2007-2013**
- **2014-2020**
- **2021-2022 (prechodné obdobie)**
- **2023-2027 (nové možnosti financovania)**

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) = najväčší zdroj financovania ochrany prírody, biodiverzity a krajiny (75-80%), financovanie ochrany a manažmentu prírody a biodiverzity na lesnej a poľnohospodárskej pôde, vrátane ochrany a manažmentu krajiny celkovo – základný zdroj financovania aj v oblasti ochrany ŽP, hoci je nepriamy a financie nejdú z rezortu MŽP SR

Oba piliere – prvý pilier (poľnohospodárstvo) a druhý pilier (rozvoj vidieka)

Investičné a neinvestičné/projektové platby a opatrenia, vrátane podpory a využívania technológií a investícií s (ne)ekologickým dopadom, vzdelávania a poradenstva a podobne

Ak sme ich v oblasti ochrany životného prostredia nevyužívali/nevyužívame správne alebo slabo, je to vina najmä/aj rezortu MŽP SR a podriadených organizácií, nie vždy iba MPRV SR (slabou komunikáciou, (ne)pochopením, (ne)vysvetľovaním všetkých dostupných možností, atď.) v rámci sektora MŽP SR

Postupne sa SPP „ozeleňuje“, už reformou z roku 2013 (hrozilo až zrušenie SPP), následne po roku 2023 sa množstvo finančných zdrojov SPP znižuje, čo môže mať negatívny dopad aj na oblasť ochrany prírody a biodiverzity, nielen poľnohospodárstva/lesníctva/rozvoj vidieka – je to dobre alebo nie?

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Strategický plán SPP (2023-2027)

- Prvý pilier (priame platby) + kondicionality (SMR a GAEC) + ekoschémy = už samotné prispievajú k ochrane prírody a biodiverzity
 - Druhý pilier (agroenvironmentálne opatrenia, lesoenvironmentálne opatrenia, Natura 2000 platby, atď.)
- = spoločne tvoria tzv. Zelenú architektúru SPP**

Zákon 543/2002 a „naše platby“ vs. Strategický plán SPP

- Zákon 543/2002 - finančný príspevok (§60), náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania (§61)
- SPP platby – AEKS a LEKS / N2000 platby = rovnaký princíp

= ak sa pochopí systém financovania do detailov, je k dispozícii množstvo finančných prostriedkov na pokrytie všetkých potrieb – **dopĺňajú sa!**

= lepšie sa vykryjú aj tie oblasti, kt. sú zatiaľ financované slabo alebo úplne chýbajú

= dôležitá je komunikácia a spolupráca na úrovni NP a CHKO, spoločné možnosti financovania a prípravy projektov v CHÚ (nielen s MVO, ale aj so samosprávami, vlastníkmi/užívateľmi, súkromným sektorom a podobne)

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Kondicionality

- **GAEC 8** – Minimálny podiel poľnohospodárskej plochy vyčlenenej na neproduktívne plochy alebo prvky (ochrana krajinných prvkov)
- **GAEC 9** – ochrana TTP v územiach Natura 2000 – Zákaz konverzie alebo preorania trvalého trávneho porastu označeného ako citlivý z hľadiska životného prostredia v lokalitách sústavy Natura 2000 (tie TTP, kt. sú vyhlásené pod smernicami 92/43/EEC a 2009/147/EC a to zákazom rozorávania alebo premeny environmentálne najcitlivejších TTP prispievajú k ochrane vzácných biotopov a druhov, vrátane lokalít pre hniezdenie a rozmnožovanie vtákov)
- Ďalšie GAEC, kt. prispievajú k ochrane biodiverzity
 - **GAEC 1** Udržiavanie trvalého trávneho porastu na základe pomeru trvalého trávneho porastu k poľnohospodárskej ploche;
 - **GAEC 2** Ochrana mokradí a rašelinísk;
 - **GAEC 4** Vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov;
 - **GAEC 7** Striedanie plodín na ornej pôde, okrem plodín pestovaných pod vodou).
- GAECs majú byť aplikované v súlade **SMRs3** (smernica o vtákoch) a **SMR4** (smernice o biotopoch) – príslušné požiadavky hospodárenia podľa smerníc – **vybrané články oboch smerníc (čl. 6 HD + čl. 3 a 4 BD)**, kt. sú pretransformované do nášho zákona 543/2002.

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

Jednotlivé opatrenia zaujímavé a dôležité aj pre oblasť ochrany prírody a biodiverzity:

- Priame platby/kondicionality + komplementárna redistributívna platba + viazané platby + sektorové platby + oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami/znevýhodnené oblasti
- Režimy v záujme klímy, ŽP a dobrých životných podmienok zvierat (tzv. Ekoschémy)
- Podpora investícií
- Rozvoj vidieka - opatrenia nepriamo týkajúce sa aj ochrany ŽP – podpora vzdelávania a poradenstva, podpora inovácií, AKIS (Poľnohospodársky a znalostný a inovačný systém), ekologické poľnohospodárstvo, realizácia komplexných pozemkových úprav, LEADER a ďalšie
- Rozvoj vidieka - opatrenia mierené priamo/špecifickejšie (aj) na oblasť ochrany životného prostredia – N2000 platby, AEKS, LEKS, agrolesníctvo, založenie líniových prvkov, zalesnenie, atď.
- = odporúčam preštudovať celý strategický plán SPP (1111 strán) – komplementarita a synergie s inými dokumentami, stratégiami, politikami a legislatívou ako aj na iné finančné zdroje (napr. aj) rezortu MŽP SR

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity – holistický prístup – MFF/Viacročný finančný rámec 2023-2027

- **Štátny rozpočet (základné financovanie)** – MŽP SR a podriadené organizácie (vrátane ŠOP SR) + MV SR (vypláca náhrady za § 61 a § 97 Z8kona 534/2002)
- **Environmentálny fond/Envirofond** (Ochrana prírody – oblasť D + čiastočne oblasti B, E, F) – mal by byť skôr doplnkovým fondom v oblastiach, kt. nie sú pokryté z EÚ zdrojov)
- **LIFE 2021 – 2027** (oblasť „Životné prostredie“, oblasť „Opatrenia v oblasti zmeny klímy“)
- **Program Slovensko 2023 – 2027 + Interreg Stredná Európa, Interreg Program dunajského regiónu**
- **Strategický plán Spoločnej poľn. politiky (SPP) 2023 - 2027**
- **OP Rybné hospodárstvo (pre oblasť ochrany prírody a biodiverzity ho využívame slabo alebo vôbec...)**
- **NextGenerationEurope - Plán obnovy a odolnosti SR 2021 – 2026** (Komponent 5: Adaptácia na zmenu klímy sa plánujú investície na projekty – 3 časti pre ochranu prírody a biodiverzity – výkup pozemkov v CHÚ, vodozádržné opatrenia, pilotné rozvojové projekty mäkkého turizmu v NP Muránska planina a v NP Poloniny)
- **Globálna Európa: nástroj susedstva, rozvoja a medzinárodnej spolupráce**
- **Invest Europe, Connecting Europe Facility**
- **Horizont Europe (veda a výskum pre klímu, energie, mobilitu, potraviny, bioekonómiu, prírodné zdroje, poľnohospodárstvo a životné prostredie) 2021 - 2027**
- **Iné finančné zdroje** (kofinancovanie z národných zdrojov + nórske fondy + zatiaľ využívané málo alebo vôbec, napr. Eur. sociálny fond/ESF, Oficiálna rozvojová pomoc/ODA a synergia s klimatickým fondom, SAŽP financie/Program obnovy dediny a Zelený vzdelávací fond, súkromný sektor, samospráva, filantropia, nadácie a ďalšie, napr. ekonomické nástroje) + mainstreaming biodiverzity do všetkých ekonomických ako aj finančného sektora

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity – holistický prístup

= každá správa by si mala vytvoriť finančné „puzzle“ popísané aj v programoch starostlivosti – nestačí vyčíslit' náklady, ale treba popísať aj možnosti ich pokrytia z rôznych finančných zdrojov a následne tzv. tracking financií (kde, komu, koľko, na čo presne boli alokované financie v jednotlivých CHÚ),

- je veľmi ťažké mať prehľad o všetkých finančných nástrojoch a zároveň je ťažké pomenovať, kde presne financie chýbajú
- analýza nastavených finančných zdrojov + nastavenie finančných zdrojov = dlhodobá a systematická práca (sme iba na začiatku), úloha MŽP SR, po decentralizácii to bude pravdepodobne ešte náročnejšie ako doteraz...
- **lepšie nastavenie a implementácia postupne redukovaných finančných zdrojov, lepšie prepojenie potrieb MŽP SR s mimorezortnými finančnými zdrojmi, postupný odklon od zdrojov EÚ (už 20 rokov ich využívame) a väčší finančný obnos z národných zdrojov; podľa toho vieme lepšie nastaviť ďalšie/chýbajúce finančné zdroje (napr. **AT vytvorilo v Pláne obnovy a odolnosti tzv. Fond pre ochranu biodiverzity ako doplnok k existujúcim zdrojom na tie aktivity/opatrenia, kt. nemali pokryté v existujúcich/iných zdrojoch**)**
- **ak vieme presne alokovať finančné zdroje, vieme aj zabrániť duplicitě platieb a opatrení** - zatiaľ nesytematicky nastavené, nerieši sa to holisticky/komplexne, nedostatočný prehľad o vynaložených prostriedkoch
- **9 MFF (Viacročný finančný rámec EÚ 2023 – 2027 - navýšenie financií pre ochranu biodiverzity o 7% do roku 2024 a o 10% do roku 2026.**

Národná stratégia a akčný plán pre biodiverzitu

Základným rámcom na implementáciu Dohovoru o biodiverzite v Slovenskej republike bola **Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku**, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 231/1997 z 1. apríla 1997.

➤ Tzv. NBSAP (národná biodiverzitná stratégia a akčný plán)

Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z Aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020 obsahoval spolu 167 úloh, ktoré prispievali k plneniu v 9 cieľoch uvedenej národnej stratégie (NBSAP 2011 – 2020); vláda zobrala na vedomie jeho vyhodnotenie 7.1.2021

+ aktualizácia indikátorov (64 indikátorov)

Národná stratégia a akčný plán pre biodiverzitu

Národný stratégia a akčný plán pre biodiverzitu (NBSAP)

Oblasť A: Ochrana prírody (najmä sústava Natura 2000)

Oblasť B: Ochrana, manažment a obnova ekosystémov a ich služieb

Oblasť C: Ochrana biodiverzity v národných politikách **pre poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybárstvo**

Oblasť D: Boj proti inváznym druhom

Oblasť E: Redukcia hrozieb a tlakov na biodiverzitu a racionálne využívanie genetických zdrojov, vrátane implementácie Nagojského protokolu

Oblasť F: Zlepšenie spolupráce a synergie medzi sektormi a oblasťami v rámci rezortu a mimo rezortu ŽP s cieľom redukcie ekologických dopadov vrátane medzinárodnej spolupráce a podpory vzdelávania, zvyšovania povedomia verejnosti a vedy/výskumu v oblasti ochrany prírody a biodiverzity

+ indikátory (64)= rozdelené podľa oblastí A-F

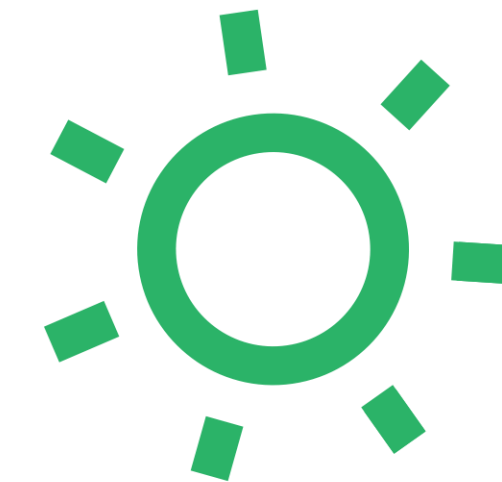

Národná stratégia a akčný plán pre biodiverzitu

- Prvý pracovný návrh – berie do úvahy vyhodnotenie NBSAP 2011 – 2020, novú stratégiu EÚ pre biodiverzitu do roku 2030 a Globálny biodiverzitný rámec (Global Biodiversity Framework/GBF) do roku 2030
 - Globálny biodiverzitný rámec (GBF) 2021 – 2030 + Nagojský a Kartagenský protokol
 - EÚ stratégia pre biodiverzitu do roku 2030 (a jej 4 piliere)
+ **stratégia „Z farmy na stôl“ / F2F + stratégia EÚ pre lesy**
- Nové úlohy ako – biznis a biodiverzita, mobilizácia zdrojov, syntetická biológia a digitálne sekvenovanie informácií (DSI) a mnohé ďalšie (najmä **mainstreaming do všetkých relevantných ekonomických ako aj finančného sektora, ktoré zatiaľ neboli pokryté**)
- Systematické nastavenie a využívanie všetkých dostupných finančných zdrojov, vrátane platieb a opatrení SPP, kt. tvorí základ financovania ochrany prírody, biodiverzity a krajiny

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

- **20-ročné obdobie Slovenska v EÚ** (nedostatočné využitie finančných zdrojov a možností, nielen v tejto oblasti)
- **SR je príliš závislé od EÚ fondov** (vyplýva z viacerých analýz EÚ)
- **Postupné znižovanie finančných zdrojov z EÚ (nielen z SPP, ale aj ďalších fondov) – treba sa na to pripraviť!**
- **SR je už krajinou, kt. má viac podporovať iné prístupové krajiny EÚ ako aj rozvojové krajiny v rámci CBD alebo iných medzinárodných biodiverzitne orientovaných dohovorov**
- **Schválený globálny biodiverzitný rámec (GBF) Post 2020 – do roku 2030 mobilizovať 200 mld. USD ročne z domácich a medzinár. zdrojov – verejných aj súkromných;
= najmenej 20 mld. USD ročne do roku 2025 a 30 mld. Ročne do roku 2030 nasmerovať do rozvojových krajín**

- **Nové výzvy** – SR musí svoje lepšie nastaviť a navýšiť svoje národné zdroje (nielen) v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny
- **Mainstreaming biodiverzity do všetkých relevantných ekonomických ako aj finančného sektora, ktoré zatiaľ neboli pokryté – zapojenie jednotlivých sektorov do ochrany prírody a biodiverzity (najmä tie, kt. využívajú prírodné zdroje pre svoj ekonomický rozvoj, lepšia spolupráca s nimi bude nevyhnutná)**
- **Základ transformačnej zmeny (aj v oblasti ochrany prírody a biodiverzity)** – 3. pilier stratégie EÚ pre biodiverzitu do roku 2030/GBF Post-2020

Integrované financovanie ochrany prírody a biodiverzity

- **Národný finančný plán pre biodiverzitu (aj nad rámec financovania CHÚ)**
 - identifikuje najškodlivejšie dotácie a ich pretransformovanie (vrátane tých z SPP)
 - pomenovať najdôležitejšie finančné potreby
 - pomenovať a nastaviť potenciálne zdroje dodatočného/chýbajúceho financovania
 - + budovať podporu stakeholderov, vytvoriť partnerstvá a platformy pre kľúčových hráčov v CHÚ, regióny a/alebo na národnej úrovni
 - + inšpirácie z iných krajín EÚ a/alebo aj zo sveta

Ďakujem za pozornosť'